

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 05.02.2025
Kabul Tarihi / Date Accepted : 27.04.2025
Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2025
DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1633721>
e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

AŞIK VEYSEL'İN SES KAYITLARI EKSENİNDE TÜRK MÜZİĞİNDE HÜSEYİNİ VE UŞŞAK MAKAMI ANLAYIŞI*

ÖZTÜRK, Savaş¹

PINARBAŞI, Emre²

ÖZ

Bu çalışma, Aşık Veysel'in eserlerinde Hüseyinî ve Uşşak makamlarının kullanımını inceleyerek bireysel icra tarzının makam nazariyatıyla ilişkisini analiz etmektedir. Veysel'in müzikal kimliği, geleneksel makam yapılarıyla kurduğu bağ ve özgün icra anlayışı ele alınmıştır.

Araştırmada, Aşık Veysel'in eserlerinde kullanılan perdelerin sıklığı, melodik seyir özellikleri ve mikrotonal yapılar incelenmiştir. Kalan Müzik Arşivi'nden seçilen eserler MakamBox yazılımıyla analiz edilmiş, elde edilen veriler ışığında perde histogramları ve melogram grafikleri oluşturulmuştur. Sonuçlar, Segâh perdesinin yoğun kullanıldığını, bu perdenin teorik referans

* Bu çalışma 30 Kasım-1 Aralık 2024 tarihlerinde gerçekleştirilen 4t h International Rast Music Congress (IRMC)'de özet bildirisi olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türk Müziği Bölümü, Türk Halk Müziği ASD, mezyensavas55@gmail.com, orcid.org/0000-0001-9426-0679.

² Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türk Müziği Bölümü, Türk Sanat Müziği ASD, emre.pinarbasi@omu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0939-0087.

değerlere göre farklı tonlamalarla icra edildiğini ve melodik seyirlerin ağırlıklı olarak inici karakterde olduğunu göstermektedir.

Geleneksel teoride Uşşak makamı çıkıcı, Hüseyinî makamı ise inici bir karaktere sahiptir. Ancak Aşık Veysel'in icralarında tüm eserlerin belirgin bir şekilde inici seyir izlediği görülmüştür. Özellikle Re (Nevâ) perdesinin güçlü vurgulanması, icraların genel yapısını etkileyerek Muhayyer makamına yakın bir karakter oluşturmuştur.

Veysel'in Segâh perdesini farklı tonlamalarla kullanması, geleneksel makam kurallarından bağımsız, bireysel bir yorum geliştirdiğini göstermektedir. Bu durum, halk müziğinde bireysel icranın makam nazariyatını esnetebildiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Aşık Veysel'in eserleri, Türk halk müziğinde teorik bilgi ile bireysel icra anlayışı arasındaki dinamik ilişkiyi göstermektedir. Onun geleneksel makamları özgün biçimde yorumlaması, halk müziğinin bireysel yaratıcılığa açık yapısını vurgulamaktadır. Bu çalışma, makamların hem geleneksel hem de bireysel yorumlara olanak tanıyan esnek yapısını ortaya koyarak, ilerleyen araştırmalara ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aşık Veysel, Türk halk müziği, icra analizi, Uşşak, Hüseyinî.

THE UNDERSTANDING OF HUSEYİNİ AND USSAK MAQAMS IN TURKISH MUSIC BASED ON ASIK VEYSEL'S SOUND RECORDINGS

ABSTRACT

This study examines the use of Hüseyinî and Uşşak maqams in Aşık Veysel's works, analyzing the relationship between individual performance style and maqam theory. It explores Veysel's musical identity, his connection to traditional maqam structures, and his unique approach to performance. The research analyzes the frequency of pitches in Aşık Veysel's works, melodic progressions, and microtonal structures. Selected pieces from the Kalan Music Archive were examined using MakamBox software, and pitch histograms and melogram graphs were generated. The results indicate that the Segâh pitch is frequently used, performed with different intonations than theoretical reference values, and that the melodic progressions predominantly exhibit a descending character.

According to traditional theory, the Uşşak maqam has an ascending character, while the Hüseyinî maqam is descending. However, in Aşık Veysel's performances, all pieces were observed to follow

a distinct descending trajectory. The strong emphasis on the Nevâ (Re) pitch significantly influences the overall structure, creating a character close to the Muhayyer maqam.

Veysel's use of the Segâh pitch with varied intonations suggests that he developed an individual interpretation independent of traditional maqam rules. This demonstrates how individual performance styles in folk music can expand the framework of maqam theory.

In conclusion, Aşık Veysel's works illustrate the dynamic relationship between theoretical knowledge and individual performance in Turkish folk music. His unique interpretation of traditional maqams highlights the openness of folk music to individual creativity. This study reveals the flexible nature of maqams, accommodating both traditional and personal interpretations, while providing insights for future research.

Keywords: Aşık Veysel, Turkish folk music, performance analysis, Uşşak, Hüseyinî.

GİRİŞ

Türk müziği, Anadolu coğrafyasının zengin tarihsel ve kültürel geçmişini taşıyan çok katmanlı bir sanatsal ifadedir. Bu müziğin temel taşlarından biri olan makam sistemi, farklı kültürel kimlikleri, toplumsal hafızayı ve bireylerin içsel dünyalarını yansıtan kompleks bir yapı sunar. Makamlar sadece bir ses dizisi değil; aynı zamanda belirli duygusal durumları çağrıştıran karakteristik yapılardır. Her makam kendine özgü bir seyir izler, belirli perdelerde yoğunlaşır ve özgün melodik kalıplar içerir. Hüseyinî ve Uşşak makamları, Türk halk müziğinde sıkça rastlanan ve Anadolu insanının duygusal dünyasını yansıtan önemli iki makamdır. Hüseyinî genellikle hüznü ve derin bir yoğunlukla ilişkilendirilirken, Uşşak samimi ve içten bir anlatım sunar (Bozkurt vd., 2014: 5). Bu makamlar halkın yaşantılarına tercüman olarak duygu aktarımı sağlar (Atıcı, 2016: 33).

Aşık Veysel, bu makamları ustalıkla kullanan ve halk müziği geleneğinde derin izler bırakmış bir sanatçıdır. 1894 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesi Sivrialan köyünde doğmuş, yedi yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sonucu görme yetisini kaybetmiştir (Şimşek, 2016: 119). Bu engel, onun müzikle kurduğu bağı güçlendirmiştir. Bağlama çalmayı küçük yaşta öğrenen Veysel, Anadolu insanının acılarını, sevinçlerini ve özlemlerini eserlerinde dile getirmiştir. Müziği yalnızca melodik bir ifade değil, aynı zamanda felsefi derinlik içeren bir anlatıdır. Özellikle “kara toprak” temalı eserlerinde, yaşam ve ölüm arasındaki çizgiyi sorgulayan bakış açısı dikkat çeker (Bulut, 2013: 19).

Veysel'in müziğinde öne çıkan bir diğer özellik, makamların halkın ruhunu yansıtmaya kapasitesidir. Bu makamların yalnızca ses dizileri değil, aynı zamanda duygusal anlatım biçimleri olduğu, Veysel'in eserlerinde açıkça görülmektedir. Hüseyinî makamı derin bir hüznü yaratırken; Uşşak makamı içsel huzur ve sadelik duygularını yansıtır. Veysel'in bu makamları icrasında nasıl kullandığı, onun halkın iç dünyasına tercüman olma gücünü ortaya koyar (Erdal, 2014: 1450).

Bu çalışmada, Aşık Veysel'in icralarındaki Hüseyinî ve Uşşak makamlarının karakteristik özellikleri incelenecek; sanatçının bu makamlarla duygusal anlatımı nasıl kurduğu analiz edilecektir. MakamBox yazılımı aracılığıyla Segâh perdesinin yoğunluğu ve seyir karakteri değerlendirilecektir. Yazılım, Türk müziğinin mikrotonal yapısına uygun analiz yapma kapasitesiyle çalışmada önemli rol oynamaktadır. Kayıtlar Kalan Müzik'in Arşiv serisinden ve Youtube üzerinden temin edilmiştir. Ancak çevrimiçi platformların ses kalitesine etkisi analizlerde sınırlılık olarak göz önünde bulundurulmuştur.

Amaç

Bu çalışma, Aşık Veysel'in müziğinde Hüseyinî ve Uşşak makamlarının kullanımını inceleyerek, bu makamların sanatçının eserlerindeki ifade gücünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Veysel, Anadolu halkının kültürel mirasını ve duygularını müzikal dille aktarmayı başarmış bir sanatçıdır. Çalışmada, Veysel'in eserlerinde sıkça yer alan Segâh perdesinin kullanım sıklığı ve eserlere kattığı karakteristik özellikler değerlendirilecektir. Aynı zamanda seyir analizleriyle makamların duygusal anlatım araçları olarak nasıl kullanıldığı da irdelenecektir. Segâh perdesinin, bu iki makamın temel unsurlarından biri olarak Veysel'in eserlerinde ne şekilde yer aldığı araştırılacaktır. MakamBox yazılımı ile makamların frekans dağılımları ve melodik seyir özellikleri ayrıntılı biçimde incelenecek, böylece makam kullanımı bilimsel verilerle desteklenecektir. Bu analiz, Veysel'in eserlerinin halk müziğinde makam anlayışına katkısını da açığa çıkaracaktır.

Kapsam

Çalışma, Aşık Veysel'in belirli eserlerinde Hüseyinî ve Uşşak makamlarının kullanım biçimlerini ve bu makamların duygusal ifade gücünü incelemektedir. Analizler, Kalan Müzik'in Arşiv serisindeki kayıtlar ve YouTube platformundan temin edilen seçili eserler üzerinden yapılacaktır. Bu kayıtlar, seyir özelliklerinin ve melodik duraklamaların belirlenmesinde temel alınacaktır.

MakamBox yazılımı ile mikrotonal perde yapıları, Segâh perdesinin vurguları ve melodik yapı analiz edilecektir. Bu kapsamda yapılan analiz, Veysel'in makamları nasıl şekillendirdiğine dair bilimsel bir değerlendirme sunacaktır.

Problem Durumu

Türk halk müziğinde makamlar, belirli melodik diziler ve seyir özellikleriyle halkın kültürel ve duygusal ifadesini yansıtan güçlü araçlardır. Ancak, makamların teorik yapıları ile icra uygulamaları arasında zaman zaman farklılıklar gözlemlenmektedir. Özellikle Arel-Ezgi-Uzdilek ses sistemi teorisi, makamların referans değerlerini belirlerken, uygulamada bu değerlerin farklı tonlamalar ve seyir özellikleriyle şekillendiği bilinmektedir. Aşık Veysel'in eserlerinde sıkça kullanılan Uşşak ve Hüseyinî dizileri, hem melodik yapı hem de seyir karakteri açısından bu farklılıkları incelemek için önemli bir araştırma alanı sunmaktadır. Bu bağlamda, Aşık Veysel'in icralarında Uşşak ve Hüseyinî dizilerindeki perdelerin Arel-Ezgi-Uzdilek ses sistemi teorisindeki referans değerlere göre nasıl icra edildiği ve bu icraların melodik seyir özelliklerinin neler olduğu sorusu, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Alt Problemler

a) Aşık Veysel'in İcralarında Perde Kullanımı: Aşık Veysel'in eserlerinde Uşşak ve Hüseyinî dizilerindeki perdeler, teorik referans değerlere kıyasla nasıl bir sapma veya farklılık göstermektedir?

b) Melodik Seyir Özellikleri: Aşık Veysel'in icralarında Uşşak ve Hüseyinî makamlarının seyir özellikleri nelerdir? Bu seyirler, teorik makam tarifleriyle hangi yönlerden benzerlik veya farklılık göstermektedir?

Bu sorulara yanıt aramak, Türk halk müziğinde teori ve uygulama arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak ve Aşık Veysel'in eserlerinde makamların icra edilen özgün formlarını açığa çıkarmaya hizmet edecektir. Ayrıca, bu çalışma, halk müziğinde seyir karakteri ve perde kullanımı üzerine yapılacak daha geniş analizlere de referans olma potansiyeline sahiptir.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları, kullanılan kaynaklar, analiz yöntemleri ve verilerin temin edildiği ortamdan kaynaklanmaktadır. Araştırma, Aşık Veysel'in tüm eserleri yerine, Kalan Müzik tarafından yayınlanan Arşiv serisi albümündeki seçili ses kayıtlarıyla sınırlıdır. Bu kayıtlar,

sanatçının müzikal ifadesini temsil etse de, diğer eserlerinin analiz dışında kalması bazı eksikliklere yol açabilir. Ayrıca, canlı performanslar gibi farklı icra ortamları araştırmanın kapsamına dahil edilmemiştir.

Çalışmada incelenen kayıtlar, YouTube üzerinden temin edilmiştir. Bu tür dijital platformlar geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmayı sağlarken, ses sıkıştırma nedeniyle kalite kayıplarına yol açabilir. Bu durum, analiz edilen frekans dağılımlarını ve perde yapılarını etkileyebilir. Özellikle mikrotonal analizlerde ve küçük frekans değişimlerini içeren Segâh perdesinin incelenmesinde, orijinal kayıtlara kıyasla sapmalar meydana gelebilir.

Kullanılan MakamBox yazılımı, Türk müziğinin mikrotonal yapısına uygun analizler yapabilse de, bazı teknik kısıtlamalar içermektedir. Belirli frekans aralıklarında yüksek hassasiyet sağlarken, bazı melodik motifler veya geçişlerin tam olarak analiz edilmesini engelleyebilir. Bu nedenle, yazılımın teknik sınırları göz önünde bulundurularak elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Araştırma, Aşık Veysel'in sanat yaşamı boyunca geçirdiği müzikal değişimleri tam olarak yansıtamamaktadır. Sadece belirli bir döneme ait kayıtlar analiz edildiği için, sanatçının tüm müzikal gelişimini kapsamak mümkün olmamıştır. Ayrıca, canlı performanslar ve farklı kayıt ortamları çalışmaya dâhil edilmediğinden, Veysel'in müzikal kimliğini daha geniş bir çerçevede değerlendirme imkânı sınırlanmıştır.

Bu sınırlılıklar, çalışmanın bulgularının genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Sonuçlar, yalnızca seçilen kayıtlar ve belirli analiz araçları bağlamında değerlendirilmelidir.

YÖNTEM

Bu araştırma, Aşık Veysel'in müziğinde yer alan Hüseyinî ve Uşşak makamlarının yapısal özelliklerini analiz etmek amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanmaktadır. Nicel yöntem, müzikal verilerin sayısal olarak ölçülmesine dayanarak, Segâh perdesinin kullanım yoğunluğu ve icralardaki seyir karakteri gibi unsurların bilimsel verilerle değerlendirilmesini sağlamaktadır. Araştırmada frekans analizleri ve melodik seyir analizleri uygulanarak, Aşık Veysel'in müziğinde makamların nasıl işlendiği incelenecektir.

Analizlerin temel aracı olarak MakamBox yazılımı tercih edilmiştir. Bu yazılım, Türk müziğinin mikrotonal yapısını detaylı şekilde analiz edebilen bir program olup, özellikle çeyrek ve sekizlik perdelerin hassas ölçümünü yapabilmektedir (Atıcı, 2016: 42). MakamBox sayesinde, Veysel'in eserlerinde Segâh perdesinin frekans dağılımı, perde sıklıkları ve diğer teknik detaylar ortaya

konacaktır. Yazılımın sunduğu mikrotonal analiz kapasitesi, farklı perdelerdeki tonlamaların ve melodik motiflerin anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmanın bir diğer bileşeni seyir analizidir. Seyir analizi, bir makamın eser boyunca izlediği melodik yapıyı inceleyerek, teknik açıdan nasıl bir yol izlediğini belirlemeye yardımcı olur (Bozkurt, 2011). Bu analiz, Hüseyinî ve Uşşak makamlarının Aşık Veysel'in müziğinde nasıl ifade edildiğini, hangi melodik kalıpların kullanıldığını ve makamların hangi perdelerde yoğunlaştığını değerlendirmek için uygulanacaktır. MakamBox yazılımı, seyir analizini sayısal verilerle destekleyerek, Veysel'in müziğinde kullanılan melodik karakterleri daha net görselleştirme imkânı sunacaktır.

Araştırmada elde edilen veriler, frekans analizleri ve perde histogramları gibi görsel araçlarla desteklenecektir. Perde histogramları, Veysel'in eserlerinde hangi perdelerin daha sık kullanıldığını göstererek makam özelliklerini ortaya koyacaktır. Özellikle Segâh perdesinin hangi bölümlerde nasıl kullanıldığı ve eserin genel melodik yapısına nasıl katkı sağladığı detaylandırılacaktır. Ayrıca, tonic ve karar sesi analizleri de yapılacaktır. Karar sesi analizi, makamların sonlanış noktalarını ve dinleyiciye verilen tamamlanmışlık hissini değerlendirmeye yardımcı olmaktadır (Bozkurt, 2011: 9). Bu sayede, Aşık Veysel'in eserlerinde makamların nasıl bir bütünlük sunduğu ortaya konacaktır.

Bu araştırma, Aşık Veysel'in müziğindeki Hüseyinî ve Uşşak makamlarının teknik yapısını incelemektedir. Sayısal verilere dayalı bu yöntem, Veysel'in halk müziğine kattığı melodik anlatımı bilimsel bir çerçevede değerlendirmeyi sağlamaktadır. Elde edilen bulgular, sanatçının müziğinde makamların nasıl işlendiğini anlamaya yönelik yeni perspektifler sunacaktır.

BULGULAR

Aşık Veysel'in Hayatı

Aşık Veysel, 1894 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde doğmuştur. Asıl adı Veysel Şatıroğlu'dur. Yaşadığı toprakların kültürünü, halkın sevinç ve kederlerini eserlerine yansıtarak halk müziğinde derin izler bırakmıştır (Bulut, 2013: 19). Ailesi, âşıklık geleneğine bağlı bir geçmişe sahiptir ve bu gelenek içinde büyüyen Veysel, müziğe olan ilgisini erken yaşlarda keşfetmiştir. Babası Karaca Ahmet'in kendisine bağlama hediye etmesi, müzikle kurduğu bağın temelini atmıştır.

Veysel'in hayatında önemli bir dönüm noktası, yedi yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sonucu görme yetisini kaybetmesi olmuştur. Bu durum, hayatını zorlaştırsa da müzik ve şiir aracılığıyla dünyayı yeniden keşfetmesine vesile olmuştur. Ailesinin desteğiyle bağlama çalmaya yönelen Veysel, enstrümanıya derin bir bağ kurmuş ve halkın duygularını müziğiyle ifade etmeye başlamıştır (Şimşek, 2016: 119). Bağlaması, onun için yalnızca bir müzik aracı değil, aynı zamanda dert ortağı ve anlatım biçimi olmuştur.

Genç yaşta yaşadığı zorluklara rağmen, Anadolu insanının sesi olmayı başarmış, şiirleri ve türküleriyle halkın duygularına tercüman olmuştur. 20. yüzyılın başındaki toplumsal değişimler, eserlerinde sıkça işlediği temalar arasında yer almış, halkın yaşadığı sosyal ve ekonomik zorlukları müziğiyle dile getirmiştir (Erdal, 2014: 1450). Halkın yaşamına dair gözlemlerini türküleri ve şiirleriyle aktaran Veysel, Anadolu'nun farklı bölgelerinde saygı gören bir halk ozanı olarak ün kazanmıştır.

Sanatı, âşıklık geleneğinin mirasını modern zamanlara taşımış ve bu geleneği yeniden canlandırmıştır. Eserlerinde, özellikle “kara toprak” teması üzerinden yaşamın geçiciliği, ölümün kaçınılmazlığı ve insanın doğayla ilişkisi gibi derin konulara yer vermiştir. “Kara Toprak” adlı eseri, yalnızca Anadolu’da değil, Türk müziği dinleyicileri arasında evrensel bir anlam kazanarak, yaşam ve ölüm arasındaki ince çizgiyi felsefi bir yaklaşımla işlemiştir (Kınık, 2011: 457).

Cumhuriyetin ilanından sonra gelişen eğitim ve kültür hareketlerinde aktif rol alan Veysel, köy köy gezerek halkı bilinçlendirme çalışmalarına katılmıştır. 1931 yılında dönemin aydınları tarafından desteklenerek, Sivas ve çevresinde çeşitli eğitim projelerine katkı sağlamıştır. Özellikle Köy Enstitüleri ile olan ilişkisi, sanatını eğitim amacıyla da kullanmasına imkân tanımış, genç nesillere müziği ve halk kültürünü tanıtmayı sağlamıştır. Bu süreçte, âşıklık geleneğini sonraki kuşaklara aktarma misyonunu üstlenerek halk arasında daha geniş bir tanınırlık kazanmıştır (Erdal, 2014: 1450).

1973 yılında hayata veda eden Aşık Veysel, halk müziği ve şiir geleneğinde kalıcı izler bırakmış, sanatıyla birçok nesle ilham kaynağı olmuştur. Ölümünden sonra da Türkiye’nin dört bir yanında anılmaya devâm etmiş, müziği ve şiirleriyle Anadolu insanının yaşantısını, umutlarını ve duygularını yansıtan bir kültürel miras olarak varlığını sürdürmüştür. Sanatı, yalnızca bireysel bir ifade biçimi değil, aynı zamanda halkın ortak hafızasını oluşturan önemli bir miras niteliği taşımaktadır.

Aşık Veysel'in Müzikal Kimliği ve Makam Anlayışı

Aşık Veysel, halk müziği ve âşıklık geleneğinde derin izler bırakmış, Anadolu kültürünün simgelerinden biri olmuştur. Müzikal kimliği, yaşadığı toprakların kültürel mirasını ve âşıklık geleneğinin köklü yapısını yansıtır. Âşıklık geleneği, halkın duygu ve yaşanmışlıklarını saz ve sözle dile getiren önemli bir anlatım biçimidir. Veysel, bu geleneğin içinde yetişmiş ve müziği aracılığıyla halkın acılarını, sevinçlerini ve yaşamın anlamını aktarmıştır. Küçük yaşta görme yetisini kaybetmesi, dünyayı hisleriyle algılamasına yol açmış ve bu içsel sezgi müziğine büyük bir derinlik katmıştır (Şimşek, 2016: 119). Bağlamasıyla kurduğu güçlü bağ, Anadolu insanının duygusal dünyasını yansıtan bir anlatım aracı olmuştur.

Veysel'in müziği, bağlamaya olan hakimiyeti ve geleneksel Türk halk müziği makamlarını özgün bir yorumla kullanmasıyla şekillenmiştir. Hüseyinî ve Uşşak makamları, onun eserlerinde öne çıkan iki önemli makamdır. Hüseyinî makamı, eserlerine melankoli ve sükunet katarken, Uşşak makamı daha içten ve huzurlu bir atmosfer sunar. Hüseyinî makamı, derin bir hüznün hissi uyandırırken, Uşşak makamı saflık ve iç huzuru ile dinleyiciye ulaşır (Bozkurt vd., 2014: 5). Veysel, bu makamları bilinçli bir şekilde kullanarak halkın duygularına tercüman olmuş ve sanatını daha güçlü bir anlatım aracına dönüştürmüştür.

Onun makam anlayışı, yalnızca melodik dizilere dayanan bir yapı değil, aynı zamanda toplumsal yaşamı ve halkın duygularını yansıtan bir dil haline gelmiştir. Hüseyinî makamını kullanarak Anadolu insanının yaşadığı sıkıntıları ve özlemlerini anlatırken, Uşşak makamıyla umut ve doğaya bağlılığı işler. Veysel, bu makamları geleneksel melodik kalıplarla birleştirerek kendine özgü bir müzikal üslup oluşturmuştur. Bu yaklaşımı, halk müziğini hem koruyan hem de yeniden yorumlayan bir kimlik kazandırmıştır (Bozkurt, 2011: 9).

Veysel'in müziğinde makamların işlenişinde önemli bir unsur da “seyir”dir. Seyir, bir makamın eser boyunca izlediği melodik yol olup, dinleyicinin duygusal deneyimini şekillendirir. Hüseyinî makamında sakin ve derin bir seyir izleyerek içsel bir huzur ve sükunet sağlarken, Uşşak makamında daha dinamik ve sıcak bir atmosfer oluşturur. Bu seyir anlayışı, makamların dinleyici üzerindeki etkisini artıran temel öğelerden biridir. Veysel, makamların yalnızca teknik bir yapı olmadığını, aksine duygu aktarımını güçlendiren bir unsur olduğunu eserleriyle ortaya koymuştur (Erdal, 2014: 1450).

Onun müziğinde halkın dili ve yaşantısı doğal bir biçimde yer alır. Halkın umutlarını, acılarını, inançlarını ve günlük yaşamını sade bir dille ifade eden Veysel, makamları bu içten anlatımı

destekleyen bir araç olarak kullanmıştır. Hüseyinî makamının hüznü yapısını ve Uşşak makamının içtenliğini eserlerine yansıtarak dinleyiciye samimi bir müzikal deneyim sunmuştur. Bu sayede halkın ortak duygularını ve kültürel hafızasını müziğiyle yaşatmış, eserleri geniş kitlelere ulaşmıştır (Sümbüllü, 2015: 46).

Veysel'in müziğinde makamların duygusal anlatım aracı olarak kullanımı, halk müziği geleneğine getirdiği yeniliklerden biridir. Makamları sadece melodik unsurlar olarak değil, halkın duygu dünyasını ve yaşadığı deneyimleri anlatan bir sembol olarak ele almıştır. Hüseyinî makamının derin ve melankolik yapısı, Anadolu'nun acılarını ve zorluklarını yansıtırken; Uşşak makamı, halkın doğayla ve birbirleriyle kurduğu içten bağı temsil etmektedir. Bu sayede makamlar, halkın duygularını yansıtan güçlü bir araç haline gelmiştir.

Aşık Veysel'in müzikal kimliği, geleneksel halk müziği yapısını korurken, aynı zamanda onu kendine özgü bir yorumla zenginleştirmiştir. Hüseyinî ve Uşşak makamlarını içten bir anlatımla birleştirerek, halkın yaşadığı duyguları ve içsel çatışmaları müziğe taşımıştır. Bu yaklaşımı, onu halk müziğinde benzersiz bir konuma taşımış ve eserlerine evrensel bir değer kazandırmıştır. Onun müziği, yalnızca melodik bir yapı değil, aynı zamanda halkın hayatına, kültürel mirasına ve duygusal dünyasına dokunan kalıcı bir anlatım biçimi olmuştur.

Aşık Veysel'in Bestecilik Kimliği

Aşık Veysel, Türk halk müziği ve şiir geleneğinde derin izler bırakmış bir ozan olarak, besteciliğiyle de öne çıkmıştır. Besteleri, halkın yaşamını, sevinçlerini ve acılarını yalın ama etkileyici bir dille anlatır. Onun müziği, Anadolu insanının umutlarını, doğayla ilişkisini ve hayatın zorluklarına karşı dirençli duruşunu yansıtan güçlü bir anlatı sunar (Bulut, 2013: 19). Veysel'in besteciliğinde doğa önemli bir yer tutar. Anadolu'nun toprağı, rüzgarı ve dağları onun eserlerinde sadece bir tema değil, insan yaşamının bir parçası olarak işlenir. "Kara Toprak" adlı eseri, doğayla kurduğu bu derin bağı en iyi yansıtan örneklerden biridir. Bu eserinde, yaşamın geçiciliği ve ölümün kaçınılmazlığı, toprağın döngüsel varoluşu üzerinden anlatılır (Kınık, 2011: 457).

Veysel'in bestelerinde Hüseyinî ve Uşşak makamları belirgin bir yer tutar. Hüseyinî makamı, eserlerine hüznü ve derinlik katarken, Uşşak makamı daha sıcak ve içten bir atmosfer oluşturur. Hüseyinî makamı, halkın acılarını ve içsel çatışmalarını ifade ederken, Uşşak makamı umut ve huzur hissi verir (Bozkurt vd., 2014: 5).

Bestelerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanarak halkın duygularına doğrudan hitap etmiştir. Onun eserleri, karmaşık bir anlatım yerine, halkın kolayca anlayabileceği ve benimseyebileceği bir yapıya sahiptir. Bu sayede, türküleri Anadolu'nun dört bir yanında yayılmış ve dilden dile aktarılmıştır (Şimşek, 2016: 119).

Bestelerinde işlediği aşk, dostluk, yaşama bağlılık ve ölüm gibi evrensel temalar, Anadolu kültürüne özgü öğelerle harmanlanmıştır. Aşk sadece romantik bir duygu olarak değil, doğaya, hayata ve insanlığa duyulan bağlılık olarak da ele almıştır (Sümbüllü, 2015: 47).

Veysel, geleneksel halk müziği motiflerini modern bir bakış açısıyla yorumlamıştır. Klasik halk müziği yapısını bozmadan, kendi içsel dünyasını ve özgün anlatımını ekleyerek eserlerine yeni bir anlam katmıştır. Bu yaklaşımı, onun müziğine zamansız bir özellik kazandırarak, sonraki kuşaklar için de önemli bir miras bırakmasını sağlamıştır (Erdal, 2014: 1450).

Bağlama, onun besteciliğinde merkezi bir rol oynar. Bu enstrüman, halkın duygusal dünyasını ve kültürel mirasını yansıtan bir araç olmuştur. Veysel, bağlamayı sadece bir müzik aleti olarak değil, duygularını ifade eden bir dil olarak kullanmıştır (Bozkurt, 2011: 9).

Aşık Veysel'in besteciliği, halkın yaşamını ve kültürel değerlerini müziğe taşıyan, sade ama derin bir anlatım sunar. Onun eserleri, yalnızca Anadolu insanının yaşantısını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda evrensel bir insanlık deneyimini dile getirir. Halkın duygularını ve yaşanmışlıklarını müziğe yansıtarak, unutulmaz bir miras bırakmıştır.

Türk Halk Müziğinde Makam Kavramı

Türk halk müziğinde makam kavramı, Anadolu kültürünün temel unsurlarından biridir. Makamlar sadece bir nota dizisi değil, aynı zamanda halkın duygu dünyasını ve yaşantısını anlatan bir müzikal yapıdır. Klasik Türk müziğinde makamlar belirli kurallara dayanırken, halk müziğinde daha sade ve doğaldır. Bu sayede makamlar, toplumsal olayları, bireysel duyguları ve doğayla olan bağı anlatan bir dil işlevi görür (Kınık, 2011: 457).

Halk müziğinde makam kavramı kesin kurallarla tanımlanmaz. Bunun yerine “ayak” adı verilen, daha esnek melodik kalıplar kullanılır. Ayaklar, halk müziğinde belirli bölgelere özgü müzikal ifadeler oluşturur ve halkın kültürel hafızasında önemli bir yer edinir (Sümbüllü, 2015: 48).

Makamların en önemli işlevlerinden biri, dinleyiciye belirli duygular aktarmasıdır. Örneğin, Hüseyinî makamı hüznün ve melankoli, Uşşak makamı ise huzur ve samimiyet hissi verir. Halk müziğinde makamların bu işlevi, müziği bir anlatım aracı haline getirir ve toplumsal hafızayı

şekillendirir. Anadolu'nun tarihi boyunca yaşadığı acılar ve sevinçler, bu makamlarla ifade edilir ve kültürel bir miras olarak nesilden nesile aktarılır (Bozkurt vd., 2014: 5).

Makamların kullanımı bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Doğu Anadolu'da Segâh ve Hüseyinî makamları yaygınken, batı ve güney bölgelerinde Uşşak ve Rast makamları öne çıkar. Bu farklılık, halk müziğinin çok renkli ve zengin bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Bölgelere göre değişen makamlar, halkın kültürel yapısını ve sosyal ilişkilerini müziğe yansıtır (Erdal, 2014: 1450).

Makamlar, yalnızca müzikal bir yapı değil, aynı zamanda toplumsal olayların ve bireysel duyguların bir anlatımıdır. Halk ozanları, makamların sunduğu melodik kalıpları kullanarak halkın iç dünyasını ve yaşamışlıklarını müzik aracılığıyla ifade eder. Bu gelenek, âşıklık kültüründe önemli bir yere sahiptir. Makamlar, halkın yaşadığı dönemin ruhunu ve toplumsal olayların izlerini taşıyan bir tarihsel anlatı niteliğindedir (Sümbüllü, 2015: 46).

Halk müziğinde makamların bir diğer önemli özelliği, kendine özgü seyir yapılarıdır. Seyir, bir makamın eser boyunca izlediği melodik yolu belirler ve dinleyiciye duygusal bir yolculuk sunar. Hüseyinî makamı genellikle hüzünlü bir seyir izlerken, Uşşak makamı daha sıcak ve samimi bir melodi sunar. Seyir özellikleri, makamların dinleyici üzerindeki etkisini güçlendirir ve halk müziğinin anlatım gücünü artırır (Bozkurt, 2011: 9).

Türk halk müziğinde makamlar, yalnızca müzikal bir yapı değil, halkın yaşantısını, toplumsal hafızasını ve kültürel kimliğini yansıtan önemli bir anlatım aracıdır. Bu makamlar, halkın duygularını, acılarını, sevinçlerini ve umutlarını ifade eder. Böylece, makamlar müziğin sadece bir eğlence aracı olmasını aşarak, toplumsal bir miras olarak kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Halk müziğinde makamların taşıdığı derin anlam, onları yalnızca melodik bir yapıdan öte, halkın iç dünyasını anlatan güçlü bir ifade biçimi haline getirmiştir.

Aşık Veysel'in Analiz Edilen Türkü İcralarının Histogram ve Melogram Grafikleri

Aşık Veysel'in Kalan Müzik tarafından yayınlanan Arşiv serisindeki analizleri yapılan türküler albümdeki sıralarına göre aşağıdaki gibidir.

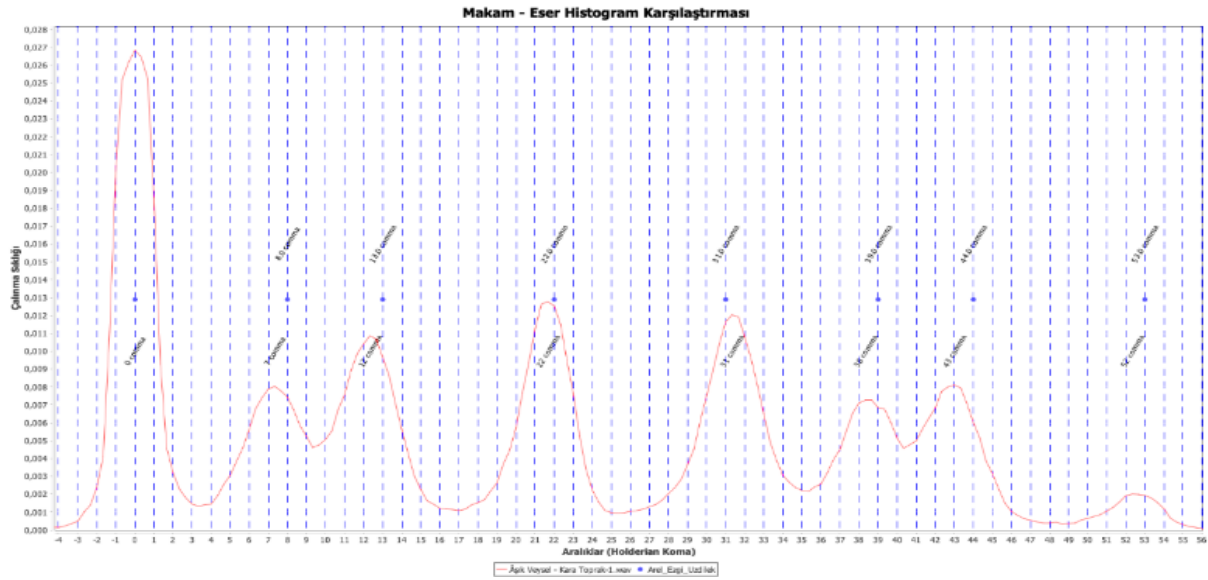
Türkü Adı	Yöresi	Derleyen	Kaynak Kişi
Kara Toprak	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Güzelliğin On Par'etmez	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu

Ben Gidersem Sazım Sen Kal	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Meşakkatin Adı Murat	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Atatürk'e Ağıt	Sivas/Şarkışla	Plaktan yazıldı.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Uzun İnce Bir Yoldayım	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Mecnunum Leylamı Gördüm	Sivas/Şarkışla	Muzaffer Sarısözen	Aşık Veysel Şatıroğlu
Derdimi Dökersem Derin Dereye	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu
Seherde Ağlayan Bülbül	Sivas/Şarkışla	Muzaffer Sarısözen	Aşık Veysel Şatıroğlu
Havalanma Telli Turnam	Sivas/Şarkışla	Muzaffer Sarısözen	Aşık Veysel Şatıroğlu
Dedim Dilber Didelerin Islanmış	Sivas/Şarkışla	Muzaffer Sarısözen	Aşık Veysel Şatıroğlu
Çiğdem Der Ki	Sivas/Şarkışla	Muzaffer Sarısözen	Aşık Veysel Şatıroğlu
Kekliğidim Vurdular	Sivas	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen
Dostlar Beni Hatırlasın	Sivas/Şarkışla	TRT Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Aşık Veysel Şatıroğlu

Tablo 1: Aşık Veysel'in Kalan Müzik Arşiv serisinde icra ettiği türkülerin künyeleri.

“Kara Toprak” Türküsü Analizi

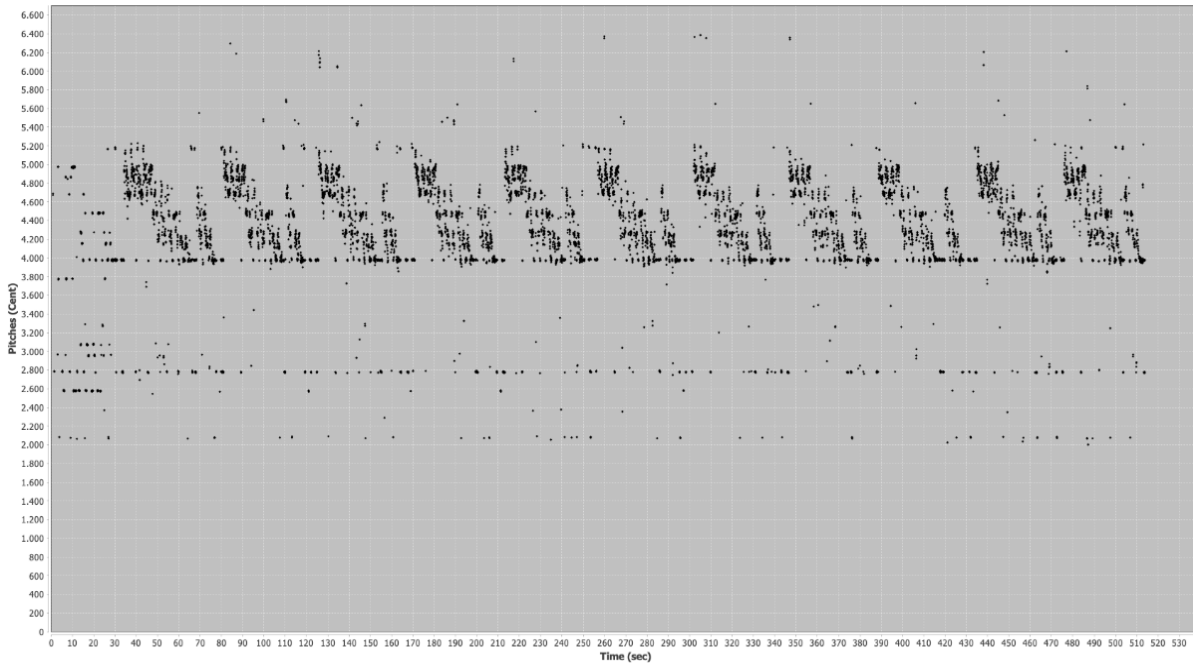
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 1: "Kara Toprak" icrasının histogram grafiği.

Histogram grafiğine bakıldığında soldan sağa yükselen eğriler makamın icra edilen seslerini göstermekte olup mavi noktalar ise Türk müziği nazariyatındaki Uşşak-Hüseynî makamlarındaki perdelerin referans yerlerini göstermektedir. Karar perdesi olan La (Dügâh) perdesine göre holder koması cinsinden uzaklıklar belirtilmektedir. Eğrilerin yüksekliği ise icrada kullanılan sıklığı göstermektedir. Bu bilgiler ışığında Aşık Veysele'nin "Kara Toprak" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

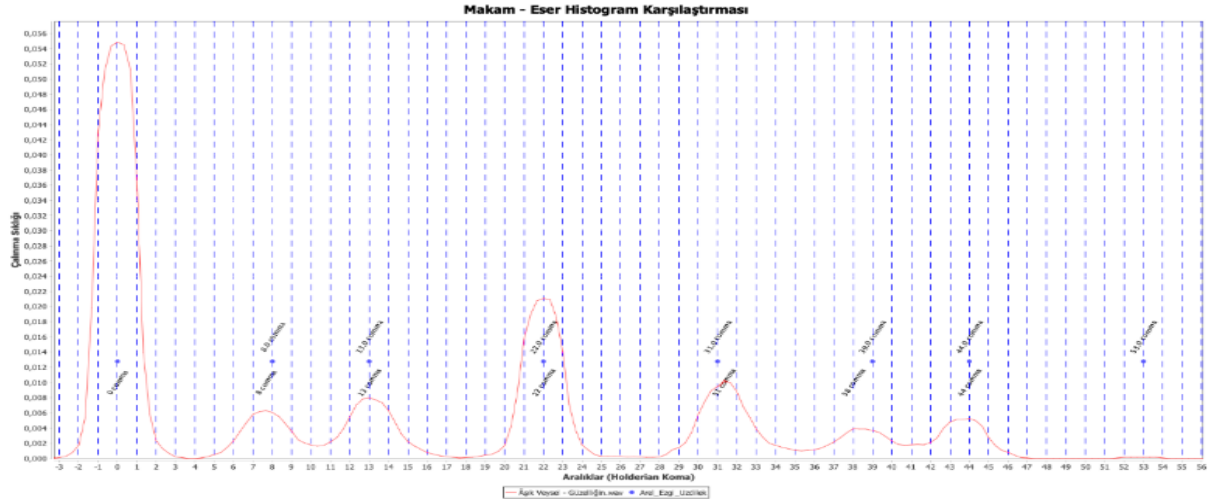
Grafik 2: "Kara Toprak" icrasının melogram grafiği.

Melogram grafiğine bakıldığında soldan sağa icranın süresi görülürken bu süre içinde icra edilen perdeler cent değeri olarak siyah noktalarla cent değerlerine göre soldaki referans değerlerinin yüksekliğine göre işaretlenmektedir.

İcraya bakıldığında 5200 cent civarından başlayarak 4000 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

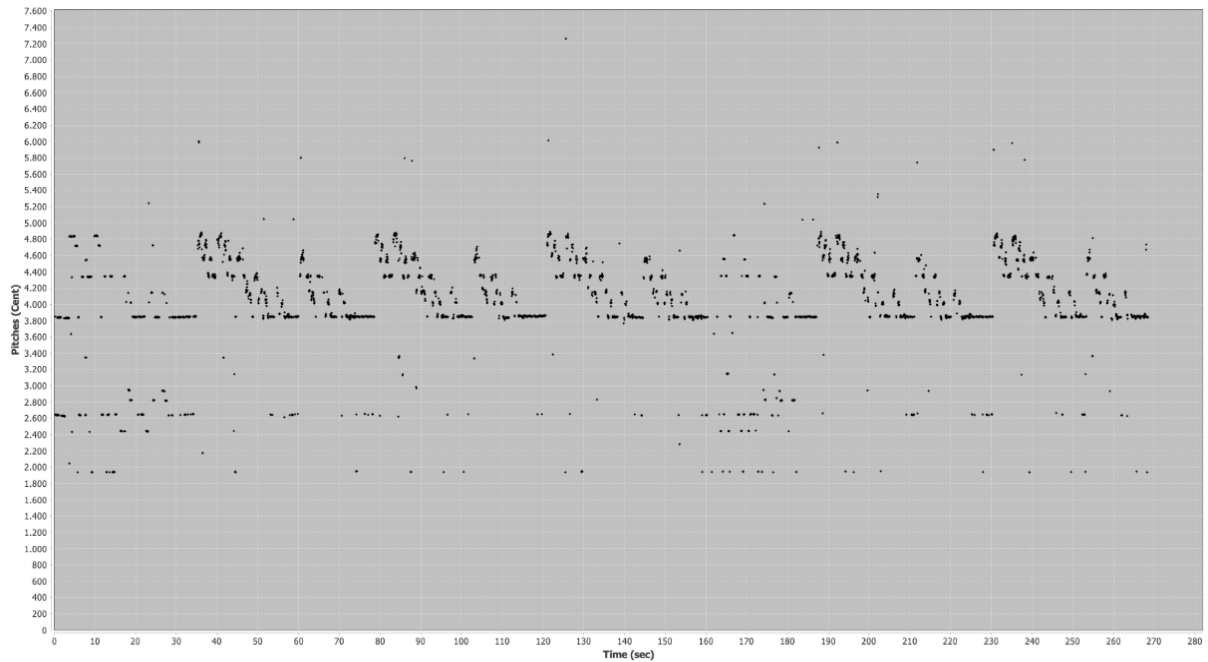
“Güzelliğin On Par’etmez” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 3: "Güzelliğin On'Par etmez" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in "Güzelliğin On'Par Etmez" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin diğer perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

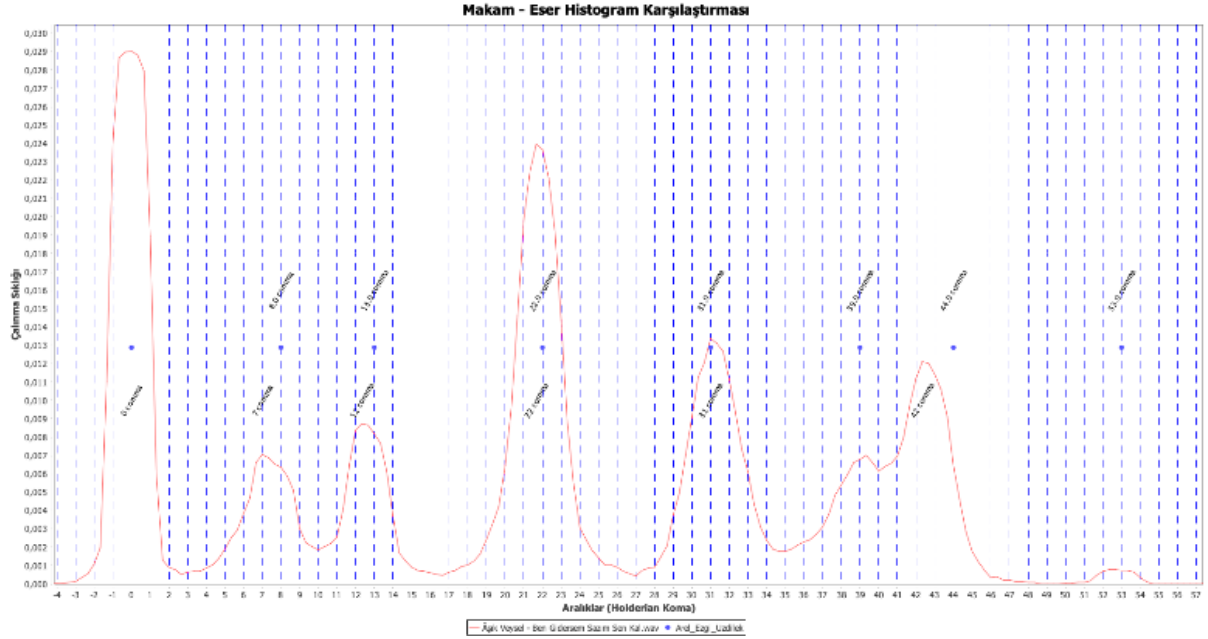

Grafik 4: "Güzelliğin On'Par etmez" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 4800 cent civarından başlayarak 3800 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edilmiştir.

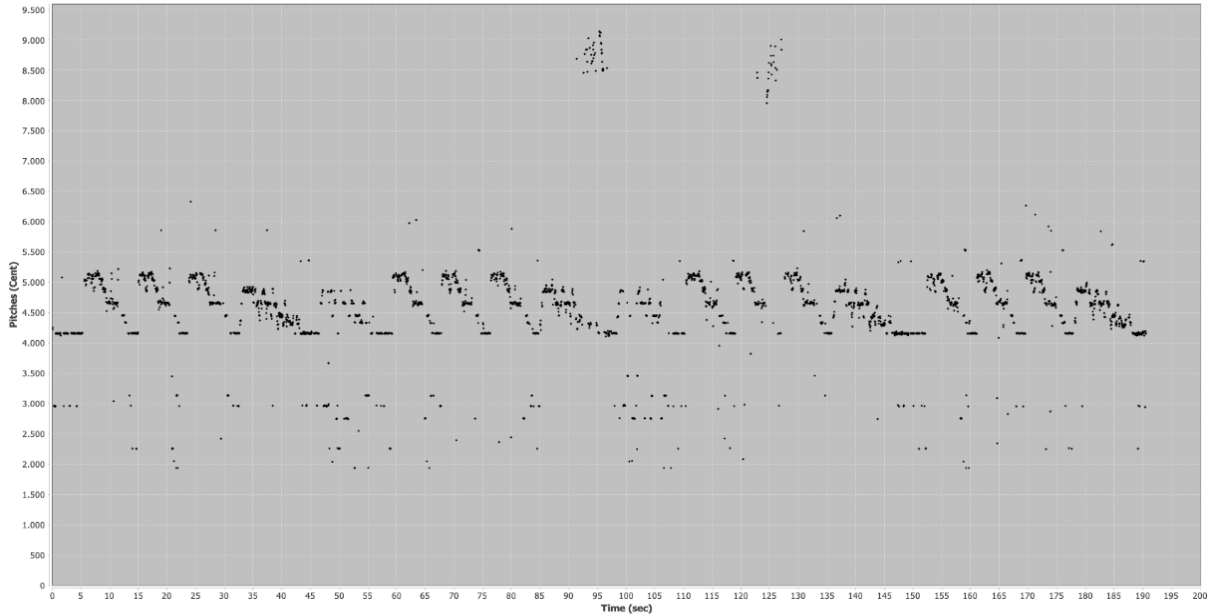
“Ben Gidersem Sazım Sen Kal” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 5: "Ben gidersem sazım sel kal" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in "Ben Gidersem Sazım Sel Kalır" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

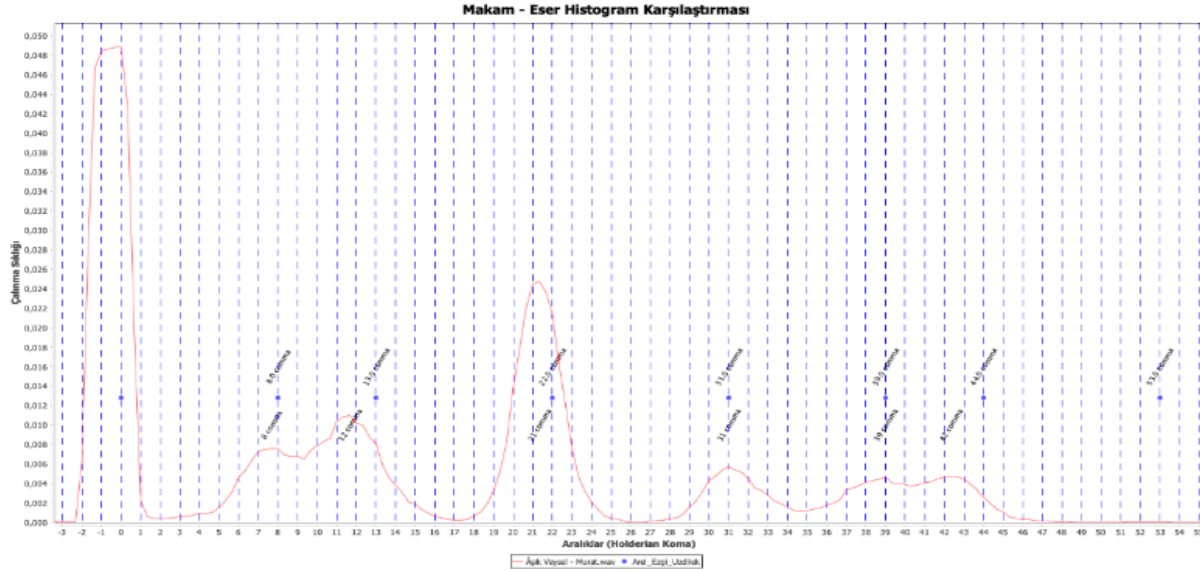

Grafik 6: "Ben gidersem sazım sel kal" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5200 cent civarından başlayarak 4200 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

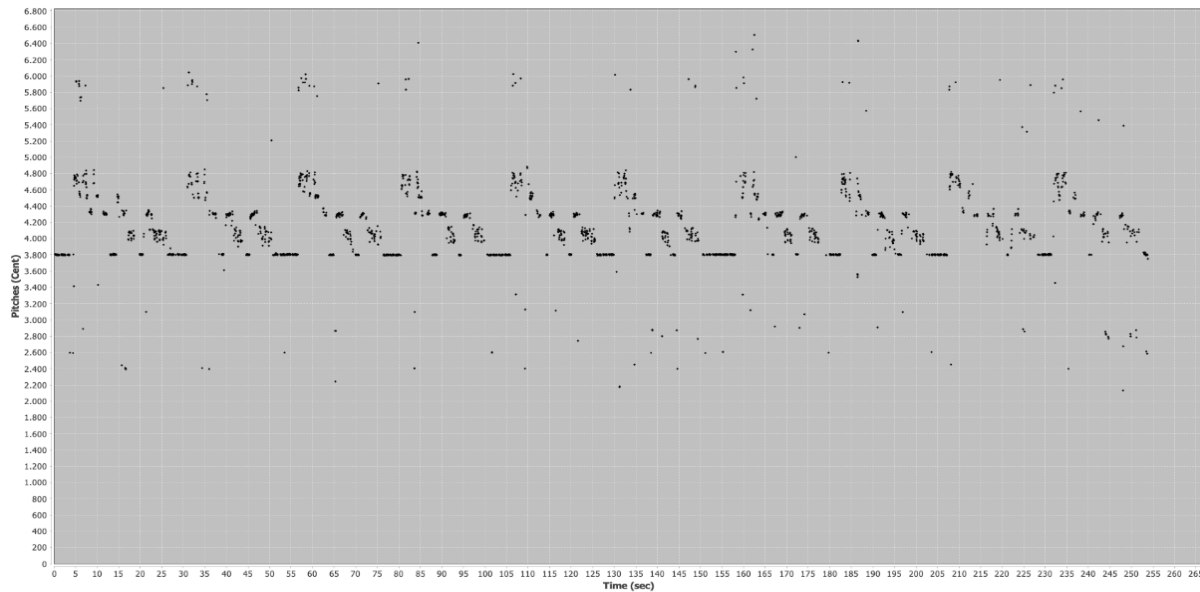
“Meşakkatin Adı Murat” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 7: "Meşakkatin adı murat" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in "Meşakkatin Adı Murat" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin diğer perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

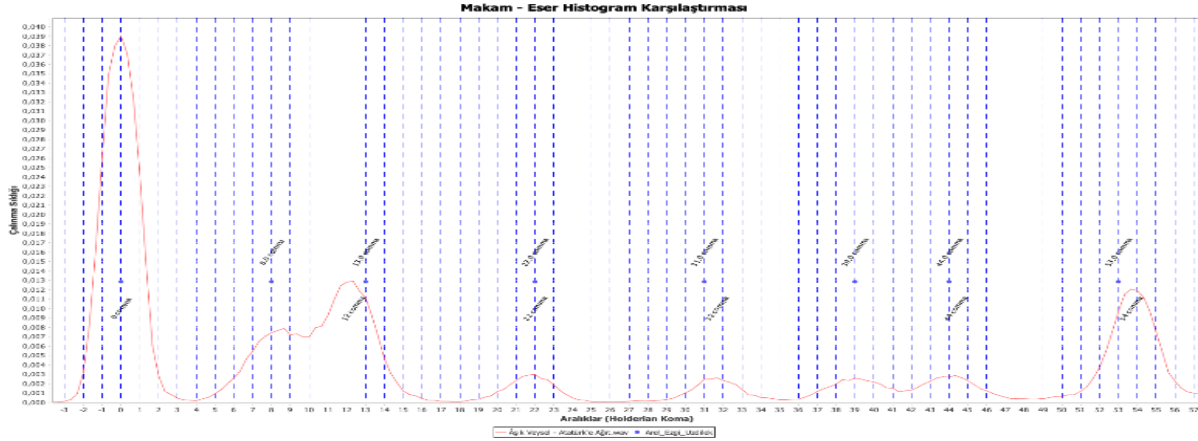

Grafik 8: "Meşakkatin adı murat" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 4800 cent civarından başlayarak 3800 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

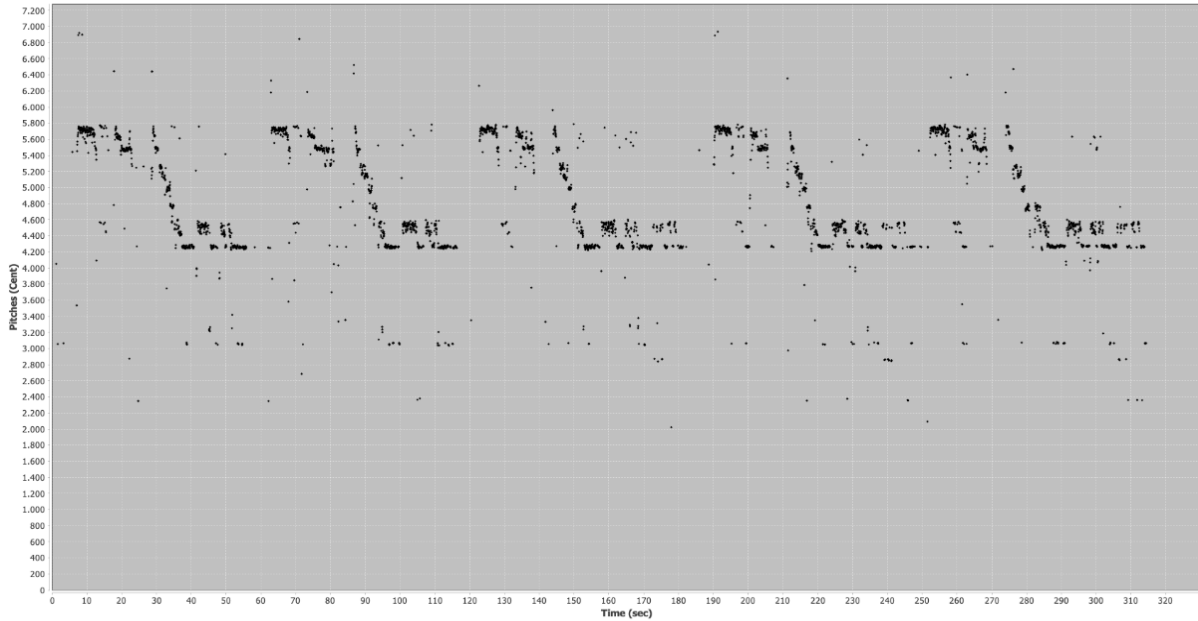
“Atatürk’e Ağıt” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 9: "Atatürk'e ağıt" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in “Atatürk’e Ağıt” icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan üçüncü eğri olan Do (Çargâh) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi 1 koma daha tiz ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

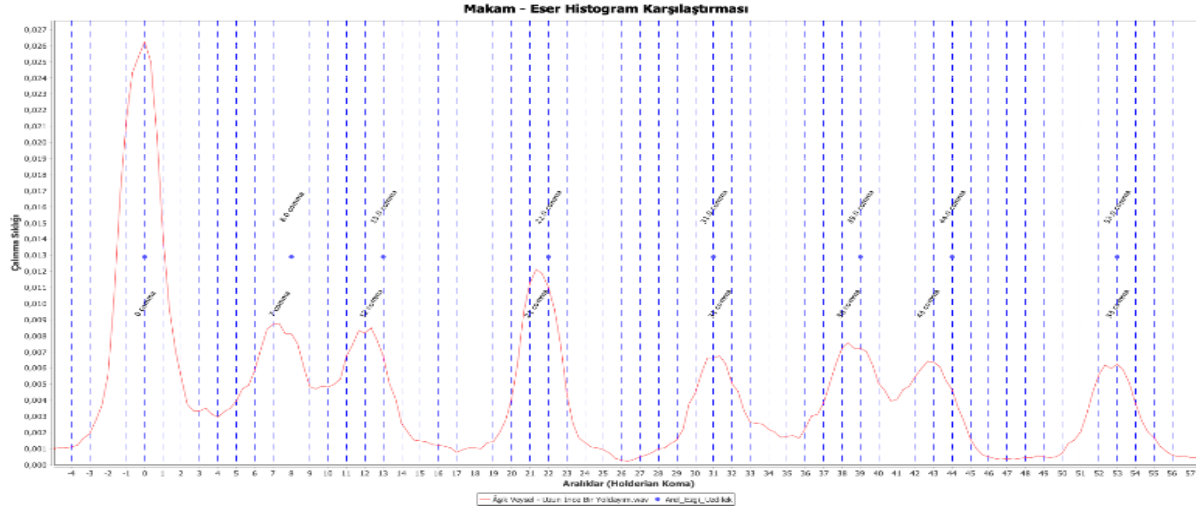

Grafik 10: "Atatürk'e ağıt" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5750 cent civarından başlayarak 4250 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edilmiştir.

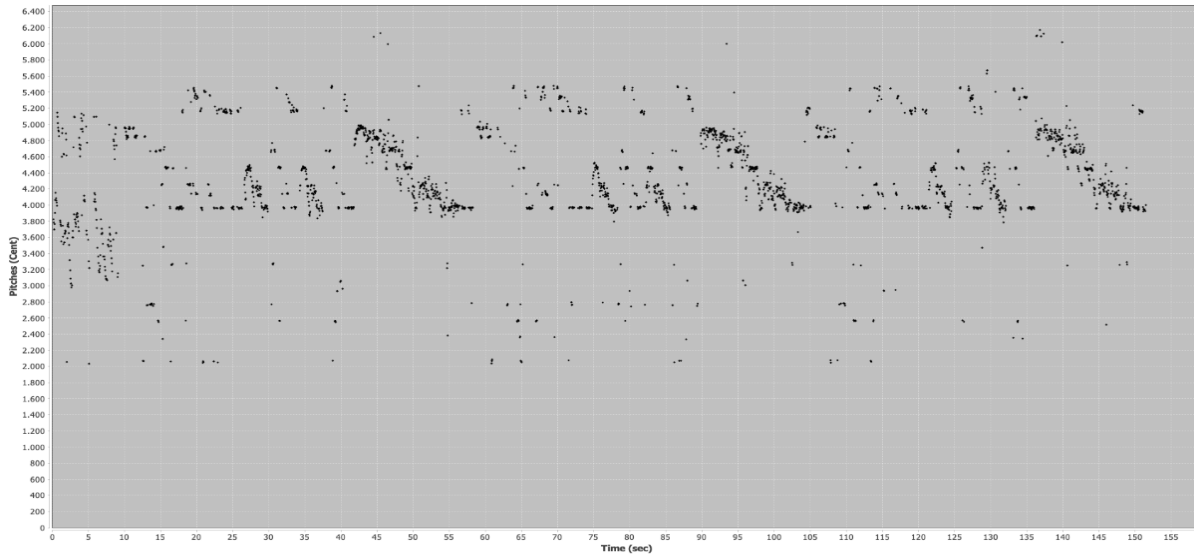
“Uzun İnce Bir Yoldayım” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 11: "Uzun ince bir yoldayım" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in “Uzun İnce Bir Yoldayım” icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

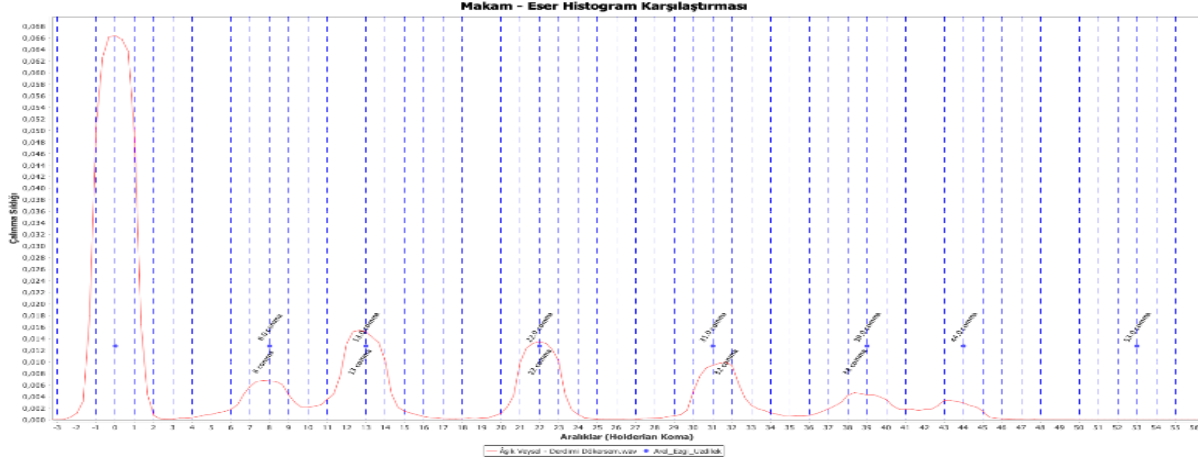

Grafik 12: "Uzun ince bir yoldayım" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5200 cent civarından başlayarak 4200 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

“Derdimi Dökersem Derin Dereye” Türküsü Analizi

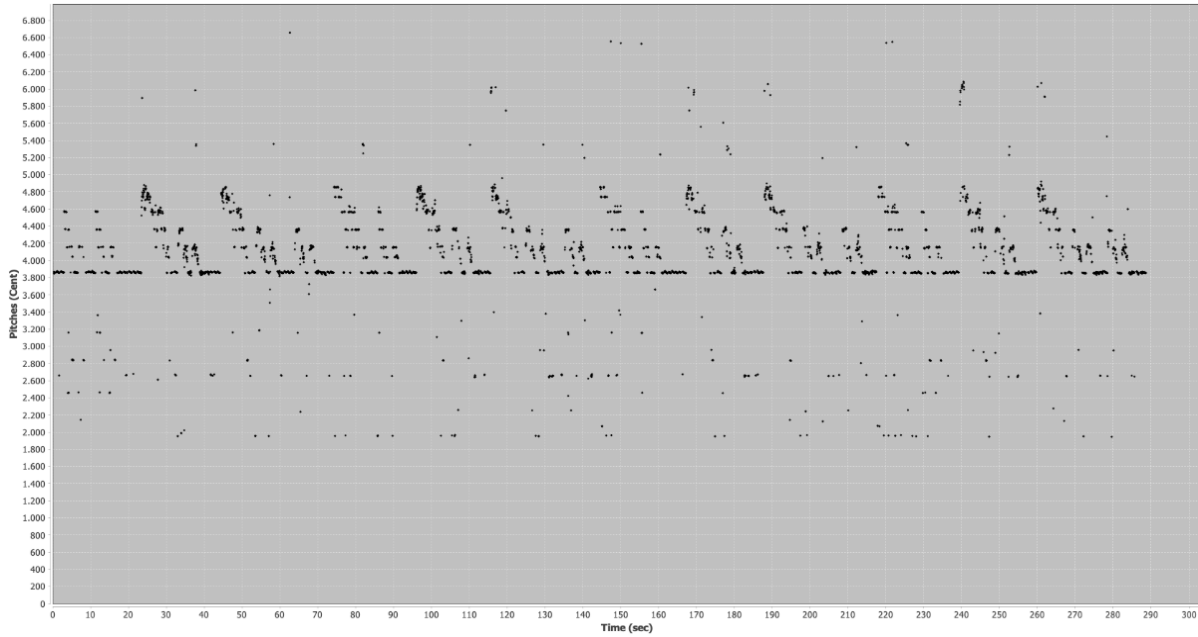
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 15: "Derdimi dökersem derin dereye" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in "Derdimi Dökersem Derin Dereye" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan üçüncü eğri olan Do (Çargâh) perdesi olup ikinci güçlü perdesi soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesidir. Karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafığın perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

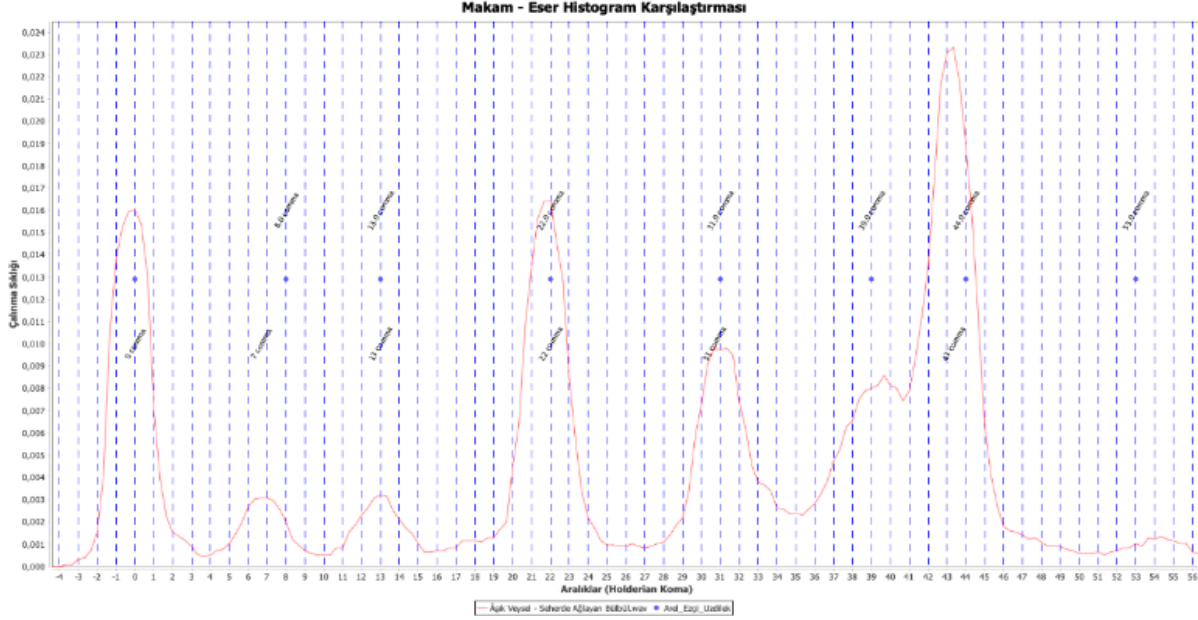

Grafik 16: "Derdimi dökersem derin dereye" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 4850 cent civarından başlayarak 3850 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

“Seherde Ağlayan Bülbul” Türküsü Analizi

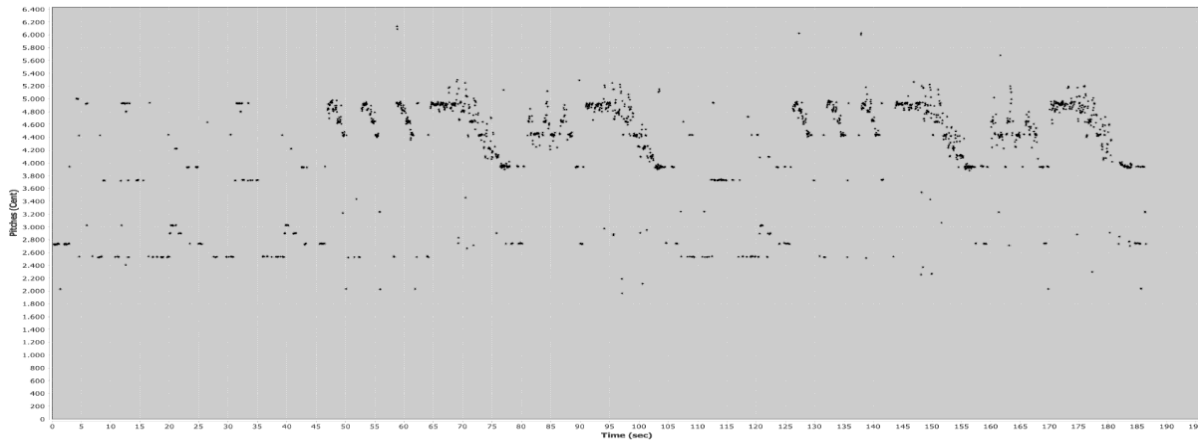
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 17: "Seherde ağlayan bülbul" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veyse'in "Seherde Ağlayan Bülbul" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup ikinci derece güçlü kullanılan perde soldan beşinci eğri olan Mi (Hüseynî) perdesidir. Karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafığın ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

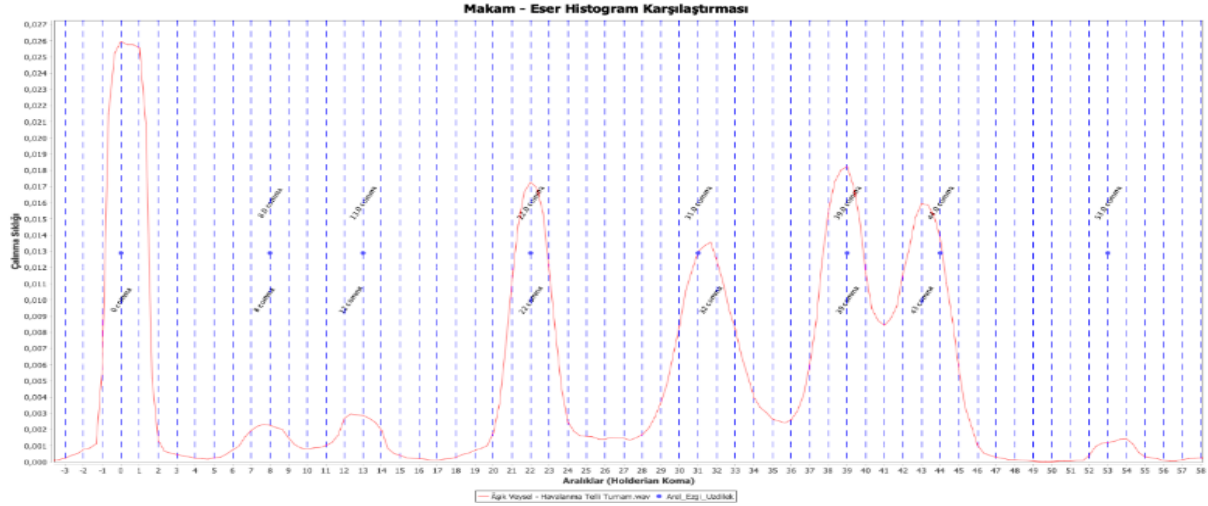

Grafik 18: "Seherde ağlayan bülbul" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5000 cent civarından başlayarak 3950 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

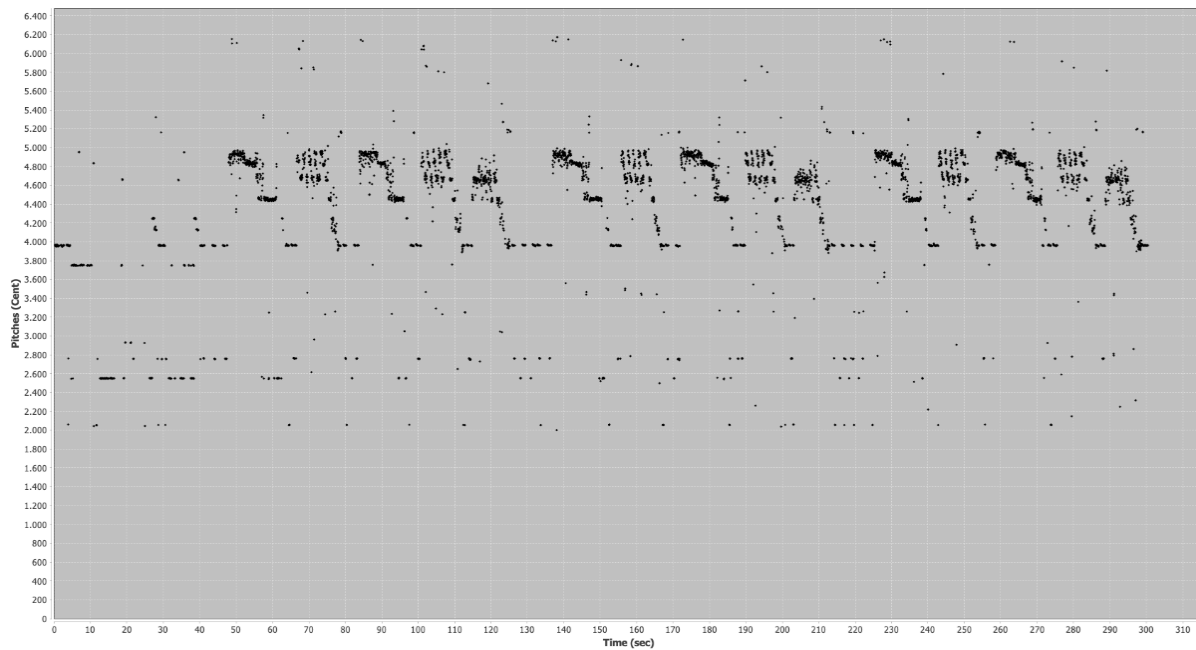
“Havalanma Telli Turnam” Türküsü Analizi

Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 19: "Havalanma telli turnam" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in “Havalanma Telli Turnam” icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir. Grafiğin perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

Grafik 20: "Havalanma telli turnam" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 4950 cent civarından başlayarak 3950 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inisi bir karakterde icra edildiğidir.

“Dedim Dilber Didelerin Islanmış” Türküsü Analizi

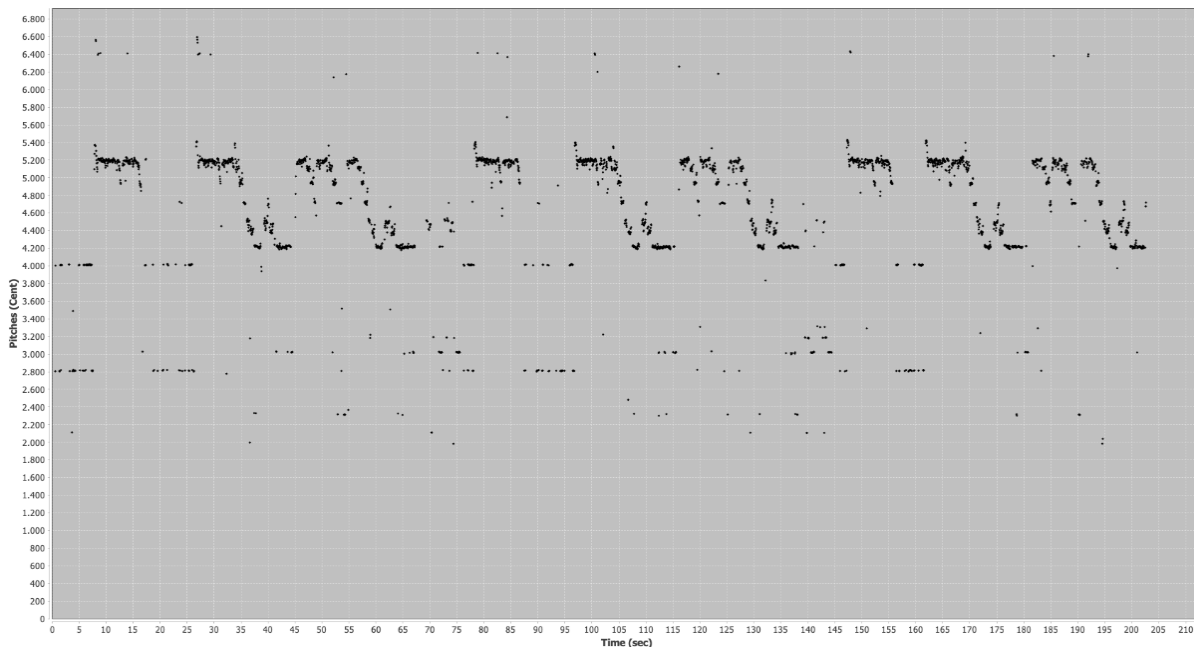
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 21: "Dedim dilber didelerin ıslanmış" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel'in “Dedim Dilber Didelerin Islanmış” icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan beşinci eğri olan Mi (Hüseynî) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafiğin perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

Grafik 22: "Dedim dilber didelerin ıslanmış" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5250 cent civarından başlayarak 4200 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

“Çiğdem Der Ki” Türküsü Analizi

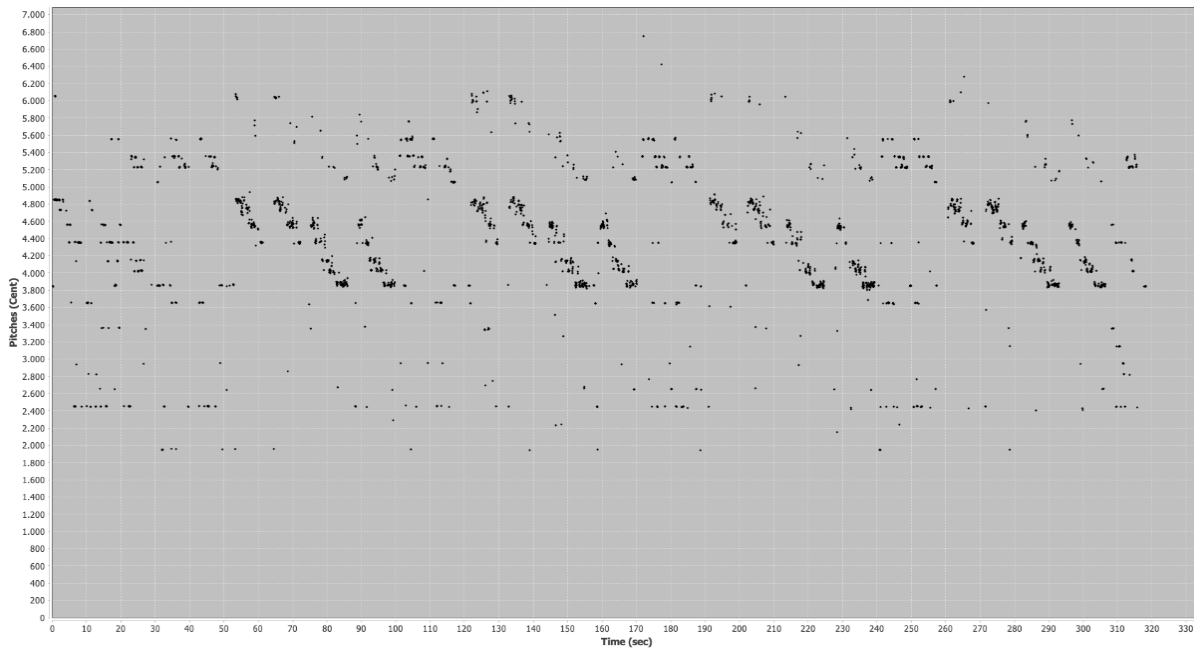
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 23: "Çiğdem der ki" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veyse'in "Çiğdem Der Ki" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup ikinci güçlü perdesi soldan beşinci eğri olan Mi (Hüseynî) perdesidir. Karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

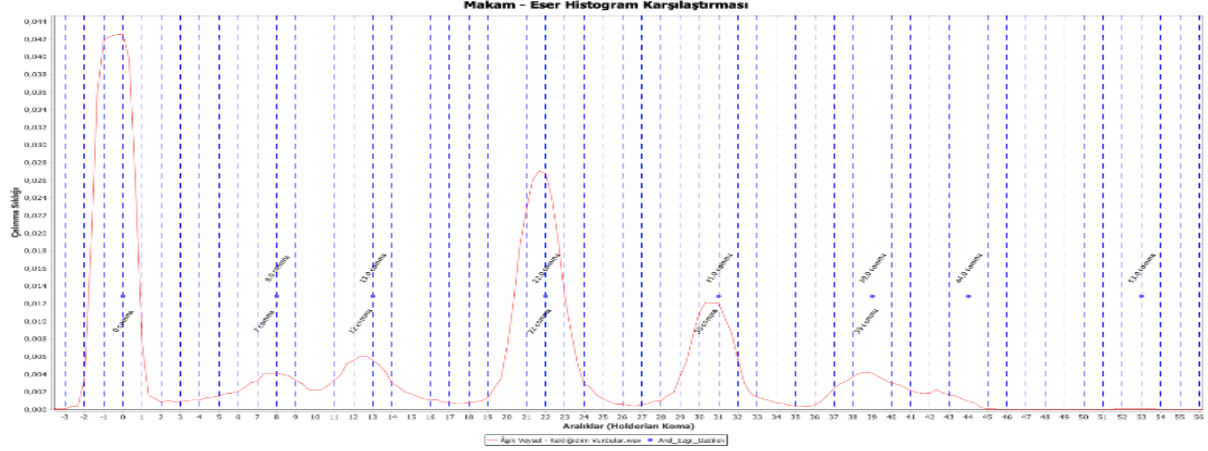

Grafik 24: "Çiğdem der ki" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 4850 cent civarından başlayarak 3850 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

“Kekliğidim Vurdular” Türküsü Analizi

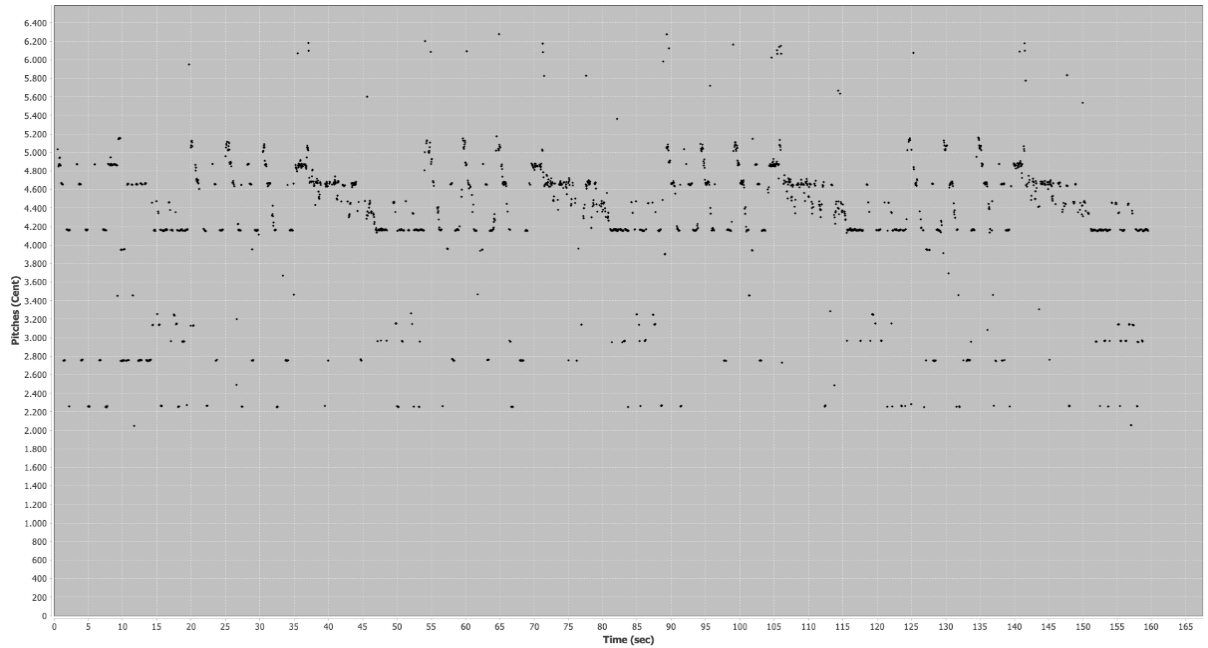
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Şekil 25: "Kekliğidim vurdular" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veyssel'in "Kekliğidim Vurdular" icrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesi olup, karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafiğin ikinci eğrisi makamın karakteristiğini belirleyen bir komalık Si Bemol (Segâh) perdesi ve Do (Çargâh) perdesi ise referans değerden 1 koma daha pest icra edilmiştir.

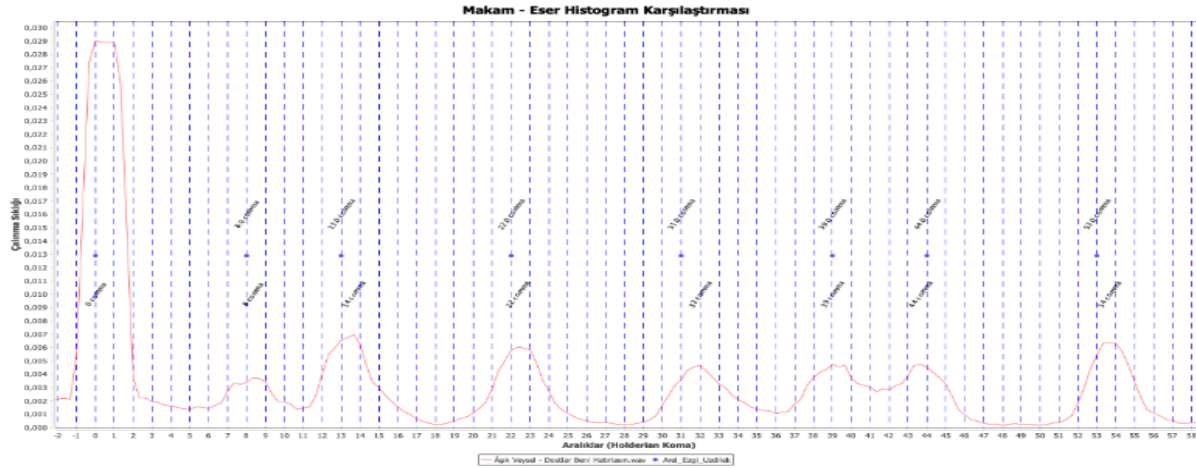

Grafik 26: "Kekliğidim vurdular" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5050 cent civarından başlayarak 4150 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

“Dostlar Beni Hatırlasın” Türküsü Analizi

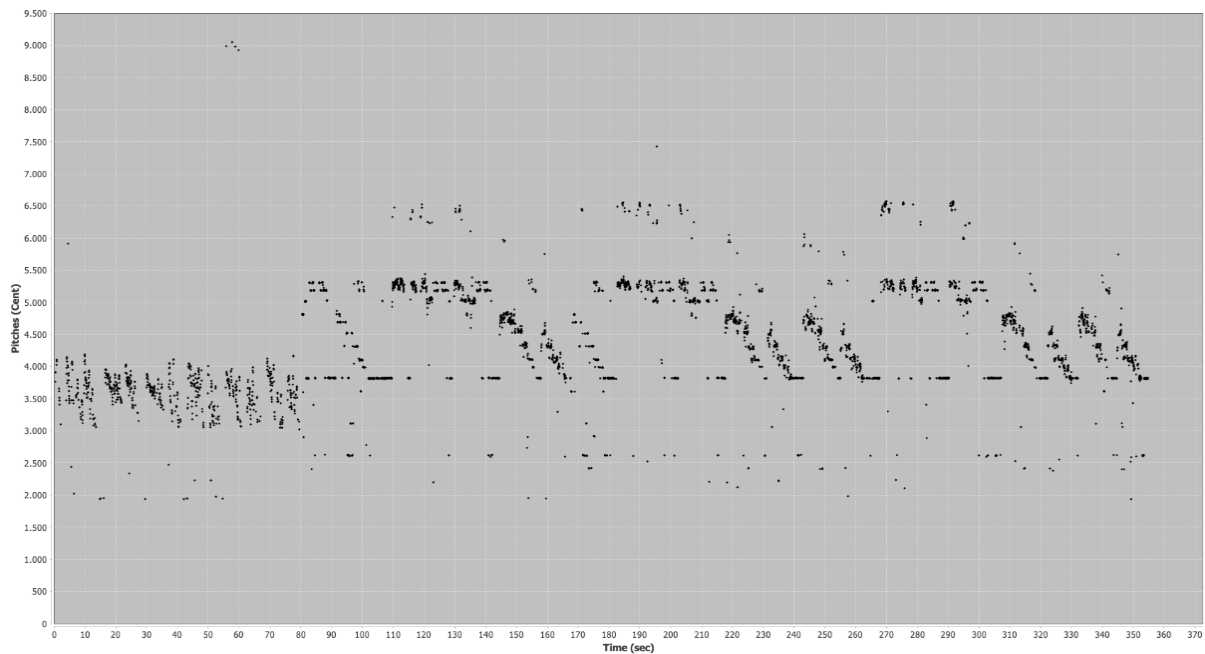
Türkünün makam histogram, melogram grafikleri ve yorumları aşağıdaki gibidir.

Grafik 27: "Dostlar beni hatırlasın" icrasının histogram grafiği.

Aşık Veysel’in “Dostlar Beni Hatırlasın” ıcrasının ağırlıklı güçlü kullanıldığı perde soldan üçüncü eğri olan Do (Çargâh) perdesi olup ikinci karar perdesi soldan dördüncü eğri olan Re (Nevâ) perdesidir. Karar ve tiz karar sesleri oldukça fazla icra edilmiştir.

Grafiğin perdeleri referans değerlerle örtüşmektedir.

Grafik 28. "Dostlar beni hatırlasın" icrasının melogram grafiği.

Melograma göre icraya bakıldığında 5300 cent civarından başlayarak 3800 cent civarında sonlanmaktadır. Buradan çıkarılabilecek olan sonuç eserin inici bir karakterde icra edildiğidir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Aşık Veysel'in eserlerinde Hüseyinî ve Uşşak makamlarının icrası detaylı olarak incelendiğinde, icraların tamamının melodik seyir özellikleri bakımından inici karakterde olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, nazari açıdan Uşşak makamının çıkıcı, Hüseyinî makamının ise inici seyir özelliklerine sahip olduğu kuramsal bilgiyle karşılaştırıldığında dikkat çekicidir. Analizler, Aşık Veysel'in bu iki makamın geleneksel özelliklerinden saparak icralarında daha ziyade Re (Nevâ) perdesini güçlü olarak kullandığını ve böylelikle Muhayyer makamı karakterine daha yakın bir icra gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, halk müziğindeki bireysel icra anlayışının teorik çerçeveden bağımsız olarak geliştiğini ve sanatçının duygusal anlatımını şekillendiren özgün bir tarz yarattığını göstermektedir.

Eserlerde kullanılan perdelerin analizinde, Segâh perdesinin yoğunluğu ve kullanım biçimi, Aşık Veysel'in müziğinde belirgin bir yer tutmaktadır. Birçok eserde Segâh perdesi, teorik referans değerlere göre bir koma pest veya tiz icra edilmiştir. Bu farklılıklar, yalnızca teknik bir sapma değil, aynı zamanda sanatçının eserlerine yüklediği duygusal anlamın bir yansımasıdır. Segâh perdesinin eserde sıkça vurgulanması ve icralarda melodik geçişlere yön vermesi, dinleyiciyi duygusal bir yoğunluğa taşıırken, makamın geleneksel sınırlarını aşan bireysel bir yorumun da ifadesidir. Veysel'in icralarında Segâh perdesinin belirgin şekilde işlenmesi hem Uşşak hem de Hüseyinî makamlarının duygu dünyasına hitap eden bir araç olarak dikkat çekmektedir.

Melodik seyir analizleri, tüm eserlerde belirgin bir inici karakterin olduğunu vurgulamakta ve bu karakterin icraların duygusal yapısını şekillendirdiğini göstermektedir. Örneğin, “Kara Toprak” ve “Uzun İnce Bir Yoldayım” gibi eserlerde inişli seyir, derin bir melankoli ve içsel dinginlik hissi yaratmaktadır. Bu seyir, Hüseyinî makamının doğal karakterine uygun olsa da, Uşşak makamında beklenen çıkıcı yapıdan uzaklaşarak özgün bir ifade yaratmaktadır. Veysel'in Uşşak makamında da bu inici yapıyı sürdürmesi, halk müziğindeki geleneksel kuralların bireysel anlatım doğrultusunda nasıl esneyebileceğini göstermektedir.

Ayrıca, analiz edilen eserlerde Re (Nevâ) perdesinin güçlü bir vurgu ile kullanılması, icraların genel yapısını derinden etkilemektedir. Muhayyer makamının temel karakteri olan bu vurgu, Veysel'in eserlerinin melodik ve duygusal özelliklerini şekillendiren temel unsurlardan biri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Nevâ perdesinin bu şekilde yoğun kullanımı, Veysel'in müziğinin makam sınırlarını genişlettiğini ve geleneksel özelliklere bireysel bir yorum kattığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Aşık Veysel'in müziğinde makamların yalnızca teorik çerçevede birer yapı değil, aynı zamanda halkın duygusal dünyasını ifade eden ve bireysel anlatımlara açık bir araç olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Aşık Veysel'in eserlerinde makamların icrası, kuramsal bilgi ile bireysel icra anlayışı arasındaki etkileşimi anlamak için önemli bir örnek sunmaktadır. Hüseyinî ve Uşşak makamlarının icralarında ortaya çıkan inici karakter, sanatçının duygusal ifadesinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Nevâ perdesinin güçlü kullanımı ile Muhayyer makamına yaklaşan bu icralar, Veysel'in müziğinde özgün bir yorum anlayışı sergilediğini ve makamların geleneksel sınırlarını bireysel bir üslupla yeniden tanımladığını göstermektedir. Aşık Veysel'in müziği, makamların hem duygusal hem de kültürel bir anlatım aracı olarak işlev gördüğü ve halk müziğinde bireysel yaratıcılığın önemini vurgulayan bir yapı ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, halk müziğinde makamların kullanımına dair yeni perspektifler sunmakta ve Aşık Veysel'in müzikal mirasının derinliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

ÖNERİLER

Aşık Veysel'in müziği, Türk halk müziğinde önemli bir kültürel mirası temsil etmektedir. Makamların geleneksel teorisi ile bireysel icra anlayışları arasındaki farklılıklar, halk müziğinin esnek yapısını ve sanatçının özgün yorumlarını ortaya koymaktadır. Bu durum hem akademik araştırmalar hem de uygulamalı çalışmalar için yeni yaklaşımlar geliştirilmesini gerektirmektedir. Mikrotonal Analizlerin Artırılması: Makamların detaylı incelenmesi için MakamBox gibi yazılımların daha geniş veri setlerinde kullanılması önerilmektedir.

Bireysel İcra ve Geleneksel Teori Karşılaştırmaları: Aşık Veysel gibi sanatçıların icralarının geleneksel makam teorisiyle karşılaştırılması, icra ve teori arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya katkı sağlayabilir.

Dönemsel ve Bölgesel Karşılaştırmalar: Farklı dönemlerdeki icralar ve aynı makamın farklı bölgelerdeki yorumları incelenerek makamların değişken yapısı anlaşılabilir.

Duygusal Etki ve Seyir İlişkisi: Melodik seyirlerin dinleyiciler üzerindeki duygusal etkileri üzerine çalışmalar yapılabilir.

Eğitim Materyallerinin Geliştirilmesi: Aşık Veysel'in eserlerinden yola çıkarak halk müziği eğitimi için öğretici materyaller hazırlanabilir.

İcra Rehberlerinin Yaygınlaştırılması: Makamların farklı icra teknikleriyle nasıl şekillendiğini gösteren rehberler oluşturularak müzisyenlerin bireysel yorumlarını geliştirmeleri desteklenebilir.

Dijital Teknolojilerin Kullanımı: Mikrotonal analiz araçları ve kayıt teknolojileri icra eğitimine entegre edilerek geleneksel müziğin bilimsel yöntemlerle öğrenilmesi sağlanabilir.

Makamların Yaratıcı Kullanımı: Geleneksel makamların modern müzik türleriyle birleştirilmesi teşvik edilerek halk müziğinin daha geniş kitlelere ulaşması sağlanabilir.

Bu öneriler, Türk halk müziğinin hem teorik hem de uygulamalı alanlarda daha iyi anlaşılmasını ve geliştirilmesini destekleyecektir.

KAYNAKLAR

- Atıcı, B. M. (2016). *Makam müzikleri için etkileşimli eğitim sistemi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi.
- Bozkurt, B., Ayangil, R., ve Holzapfel, A. (2014). Computational analysis of Turkish makam music: *Review of state-of-the-art and challenges*. *Journal of New Music Research*, 43(1), 3-23.
- Bulut, M. H. (2013). Âşık Veysel'in müziksel yeteneği. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 17-25.
- Bozkurt, B. (201). Pitch histogram based analysis of makam music in Turkey. *Les Corpus De L'oralité*, Sampzon: Delatour France.
- Erdal, G. G. (2014). Aşık Veysel in Village Institutions and his contributions to music education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 1449-1453.
- Kınık, M. (2011). Türk halk müziği kültüründe birleştirici unsur olarak hüseyinî dizisi ve hüseyinî türküler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 455-469.
- Sümbüllü, H. T. (2007). Geleneksel Türk Halk Müziği Kuramı Açısından Aşıklık Geleneğinde Kullanılan "Ayak" Kavramı. *Sanat Dergisi*, (12), 45-59.
- Şimşek, E. (2016). Âşık Veysel'in âşıklık geleneğindeki yeri üzerine bir değerlendirme. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 9, 117-126.

EXTENDED ABSTRACT

Turkish music is a multi-layered artistic expression that embodies the rich historical and cultural heritage of Anatolia. One of its fundamental elements, the makam system, provides a sophisticated

structure that reflects various cultural identities, social memory, and individual emotions. Maqams are not merely melodic sequences but also distinctive musical expressions that evoke specific emotional states. Each maqam follows a unique melodic path, emphasizing certain pitches and employing characteristic melodic patterns. Huseyni and Ussak are two prominent maqams in Turkish folk music that deeply resonate with the emotional and cultural landscape of Anatolian people. While Huseyni maqam is often associated with sorrow and profound emotional intensity, Ussak maqam conveys sincerity and warmth. These maqams serve as mediums for expressing people's emotions and life experiences through music.

Asik Veysel, a master of these maqams, was a prominent figure in the folk music and minstrel traditions of Türkiye. Born in 1894 in Sivrialan, a village in the Şarkışla district of Sivas, Veysel lost his eyesight at the age of seven due to smallpox. This disability strengthened his connection to music, ultimately shaping him into one of Turkey's most significant folk poets and musicians. Learning to play the bağlama at an early age, Veysel articulated the sorrows, joys, love, and longing of Anatolian people through his compositions. His music transcended mere melody, carrying a philosophical depth and wisdom. Many of his works, particularly those centered around the theme of "kara toprak" (black soil), reflect his contemplation on life and death, resonating widely among the people.

Veysel's use of Huseyni and Ussak maqams in his music reflects his ability to channel the emotional experiences of the people. Huseyni maqam, characterized by its melancholic and tranquil nature, conveys deep emotions, while Ussak maqam, with its serene and heartfelt tone, offers a sense of peace and sincerity. Through his mastery of these maqams, Veysel captured the essence of collective and individual experiences in Turkish folk music. His compositions demonstrate that maqams are not just melodic frameworks but also powerful means of emotional expression. The study explores how Asik Veysel employed these maqams in his performances, investigating their distinctive features and their role in conveying emotional depth.

This research aims to analyze the role and expressive power of Huseyni and Ussak maqams in Aşık Veysel's works. His music, which has left a lasting impact on Turkish folk music, embodies the cultural heritage and emotional landscape of Anatolian people. The study primarily focuses on how these maqams were utilized in Veysel's compositions and the emotional narratives they create. Additionally, the research examines the frequency and usage patterns of Segâh pitch in Veysel's compositions, as well as the melodic trajectory (seyir) in his performances. Understanding the seyir

patterns in his music contributes to a broader comprehension of how maqams function not only as a theoretical concept but also as an emotional and narrative tool in folk music.

The research utilizes MakamBox, a software designed to analyze the microtonal structure of Turkish music. This tool allows for a detailed examination of the frequency distributions and melodic progressions in Veysel's compositions. Since Turkish music employs microtonal intervals that differ from Western musical systems, MakamBox provides essential insights into the subtle tonal variations present in Veysel's music. The study's primary data sources include archival recordings published by Kalan Music and digital recordings from platforms like YouTube. However, potential limitations, such as sound quality loss in digital recordings, have been acknowledged and considered in the analysis.

The findings indicate that all of Asik Veysel's analyzed performances exhibit a descending melodic trajectory (inici seyir). This challenges the theoretical expectation that Ussak makam follows an ascending seyir, highlighting Veysel's distinctive performance style. Additionally, the frequent use of the Nevâ pitch (Re) suggests a closer resemblance to Muhayyer makam characteristics rather than conventional Huseyni or Ussak structures. This observation underscores the individuality of Veysel's interpretations, demonstrating that folk music performance often diverges from theoretical frameworks. Moreover, Segâh pitch in Veysel's performances frequently deviates from standard theoretical values, either being slightly lower (pest) or higher (tiz), reinforcing the notion that emotional expression in folk music takes precedence over strict adherence to theoretical models.

These findings suggest that Veysel's performances of Huseyni and Ussak maqams transcend conventional theoretical definitions, reflecting his personal artistic expression and the broader flexibility inherent in folk music traditions. The study highlights how folk musicians like Aşık Veysel reinterpret traditional maqams to suit their artistic and emotional intentions. This has significant implications for understanding the dynamic relationship between theoretical makam structures and practical performance styles in Turkish folk music.

In conclusion, Aşık Veysel's music exemplifies how maqams function as tools for storytelling and emotional communication rather than rigid theoretical constructs. His performances reveal a deep connection between musical structure and emotional expression, demonstrating the rich cultural and psychological depth embedded in Turkish folk music. The study provides valuable insights into the microtonal characteristics, melodic trajectory, and expressive strategies in Veysel's music,

offering a new perspective on how maqams serve as cultural and emotional bridges in Turkish folk traditions. Future research could further explore the relationship between maqam variations and emotional perception, as well as provide comparative analyses of other folk musicians' maqam usage. The findings contribute to the broader discourse on the interplay between theory and practice in Turkish folk music, emphasizing the importance of individual interpretation and emotional depth in shaping musical heritage.